

ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан: «Италием итехнологиякІэхэр кыызфэдгъэфедэнхэу амал тилэ хьугъэ»

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу Тхъаклушынэ Аслъан Италием иавтоном провинциеу Кыблэ Тиролим илыкІо куп тыгъуасэ Іукагъ. Іофтхъабзэм хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, ащ игуадзэхэу Алексей Петрусенкэмрэ Владимир Петровымрэ, АР-м мэкъумэщымкІэ иминистрэу Юрий Петровыр, нэмыкІхэри. Адыгеимрэ Кыблэ Тиролимрэ зэрэздэлэжъэнхэ алъэкІышт лъэныкъохэм, ащкІэ анахъу аналэ зытырагъэтыштхэм ахэр атегушылагъэх.

Зэзэгъыныгъэм зэдыкІэтхагъэх

Къыхэгъэшыгъэн фае лъэныкуитІуми ялІыкІохэр ыпкІи пчъагъэрэ зэрэІукагъэхэр, опыту аІэкІэлымкІэ зэрэзхъожьыгъэхэр, шуагъэ кыфэзыхышт проектхэм ягъэцкІэн зэрэтегушылагъэхэр.

ЗэІукагъ АР-м и Лышхъхъу пэублэ псалъэ кыицишІыз, хъакІэхэм шуфэс къарихыгъ, непэрэ мафэхэм яхъулэу республикэм исоциальнэ-экономическэ зытет зыфэдэм кІэкІу кытегушылагъ. ЧыпІу аубытырэмкІи, чыопсымкІи Адыгеимрэ Кыблэ Тиролимрэ зэрэзфэдэхэр кыицигъэшыгъ.

— Республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышІынхэм фэо-рышІэшт проектхэр, зэзэгъыныгъэхэр шыІэныгъэм шыпхырышыгъэнхэр пшъэрылт шъхьаІу тапашъхъэ шытхэм ащыш, — кыІуагъ Тхъаклушынэ Аслъан хъакІэхэм закыфигъазэзэ. — Непэ Іоф кыжъудэтшІэным, тизэпхыныгъэ, ныбджэгъуныгъэу тазыфагу илгы хьугъэр дгъэпытэнхэм тыфэхъазыр. Мы аужырэ илэсхэр пштэмэ, тишъолтыр иэкономикэ инвестициеу кыицихъагъэр сомэ миллиард 72-рэ мэхъу. А пчъагъэм джыри хэдгъэхъонымкІэ амалышІухэр тилэх. УФ-м и Правительствэ унашъоу ышІыгъэм диштэу къушъхъэхэм пшыкхъэмкІэ кыащчыгъэхъэным фытегъэпсыхъэгъэ гъэпсэфшІу «Лэгъо-Накъэ» республикэм щыдгъэпсышт, а лъэныкъомкІэ джырэ уахътэ зшІотхын тІыэкІыгъэр макІэп.

Адыгеим непэ щырэхъат, лъэпкъ зэгъурылоныгъэ ил — ар зэкІэмэ анахъ шъхьаІ, инвесторхэмкІи мэхъанэ-шхо иІ.

Автоном провинциеу Кыблэ Тиролим ивице-президентэу, мэкъумэщ хызмэтымрэ зекІонымрэкІэ министрэу Йохан Карл Бергер нэужым гушыІэ ыштагъ, Іофэу ашІэрэм, Адыгеим дэлэжъэнхэ зэралъэкІышт лъэныкъохэм ар къаегушылагъ.

— Илэс 50-кІэ узкІэлэбжъымэ, Кыблэ Тиролимр шъолтыр анахъ тхъамыкІэхэм ащышыгъ, — кыІуагъ ащ. — Мэкъумэщ хызмэтым нахъ тыфэгъэзагъэу апэ тыштыгъ, ау нэужым зекІоным хэхъоныгъэхэр ышІынхэм тынаІэ тетызгъ. Джы лъэныкъуитІури зэгъусэхэу Іоф ашІэ, тиекономикэ шуагъэ кыфахы. Илэсым кыкІоцІ нэгырэ миллиони 6 фэдизмэ тадэжъ зыщагъэпсэфы, евро миллиард 3-м ехъу фэдэу къэтэхъыжы. Анахъ шъхьаІэр — а ахъщэр тишъолтыр шыпсэурэ цыфхэм кыызэрафэнэжырэ

ары. Мы шІыкІэ дэдэр Адыгеими шыбгъэфедэн плъэкІышт. ЗекІоным дакІоу, щэм хашІыкІыр гъомылэпхъэ зэфэшъхьафхэм, санэм якъыдэгъэкІын ыкІи чыгъ хатэхэм якъэгъэкІын зэрэдалэжъэхэрэр, ащ мэхъанэшхо зэрэратырэр купым хэтхэм къаІуагъ. ГушыІэм пае, илэсым кыкІоцІ мы провинциеу закъом мыІэрысэ тонн миллион фэдиз еугъоижы. Адыгеимрэ Кыблэ Тиролимрэ ячІыопс зэрэзфэдэр кыдэплыгъэмэ, ыпкІэ зигугъу къэтшІыгъэ лъэныкъохэм республикэм джыри нахъ зышаушъомбгъун зэралъэкІыштыр, ащкІэ опыту аІэкІэлымкІэ къадэгъошъэнхэм зэрэфэхъазырхэр хъакІэхэм къаІуагъ. «Лэгъо-Накъэ» амалэу иІэхэмкІэ

шІэхэр аштэхэ зыхъукІэ, республикэм шыпсэухэрэр амалэу шыІэмкІэ апэ рагъэшъынхэр мэхъанэшхо зилэ лъэныкъохэу кыхагъэшыгъэх. Проектэу «Лэгъо-Накъэ» зыфилорэр гъэ-

цкІэгъэным, ащ кыдыхэлгытэгъэ псэуалъэхэм яшІын, язэтегъэпсыхъан еплъыкІэу фыраІэхэр лІыкІо купым хэтхэм кыицихъагъэхэр, гухэлъ гъэнэфагъэхэр шысэу кыахыгъэх.

Адыгеимрэ Кыблэ Тиролимрэ зэрэздэлэжъэштхэм афэгъэхъыгъэ протоколым Тхъаклушынэ Аслъанрэ Йохан Карл Бергеррэ нэужым зэдыкІэтхагъэх. Джащ фэдэу мэкъумэщ хызмэтымрэ зекІонымрэ алъэныкъокІэ Іоф зэрэздашІэшт шІыкІэхэр лъэныкъохэм агъэнэфагъэх ыкІи ахэм ягъэцкІэн фэгъэзэгъэштхэр протоколым зэдыкІэтхагъэх.

ЗэІукагъур зэрэІуагъэм республикэм ипащэ осэшІу фишІыгъ, лъэныкъуитІум пшъэрылэу аштагъэхэр джы гъэцкІэгъэнхэм мэхъанэшхо иІэу ылытагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

ЩытхъуцІэ кыфагъэшъошагъ

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу Тхъаклушынэ Аслъан щытхъуцІу «Къэбэртэ-Бэлыкар Республикэм наукамкІэ изаслуженнэ ІофышІэху» зыфилорэр кыфагъэшъошагъ.

Къэбэртэ-Бэлыкар Республикэм и Іэшхъэтетэу Къанэкъо Арсен 2012-рэ илэсым чъэпыогъум и 19-м кыдыгъэкІыгъэ Указым тетэу Тхъаклушынэ Аслъан а щытхъуцІу кыицихъагъэшъошагъэр научнэ ІофшІэным гъэхъагъэу шыриІэхэм, Адыгэ Республикэмрэ Къэбэртэ-Бэлыкар Республикэмрэ янауачнэ еджапІэхэм азыфагу илэ зэдэлэжъэныгъэм игъэпытэнрэ ахэм хэхъоныгъэ ягъэшІыгъэнымрэ яІоф ышъхъэкІэ иІахышхоу хишІыхъэрэм апап.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу ипресс-кыулыкъу

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ и Указ

Щытхъуцъу «Адыгэ Республикэм наукэмкӀэ изаслуженнэ ИофышӀэшху» зыфиӀорэр М. А. Эскиндаровым фэгъэшъошэгъэным ехыӀлагъ

Научнэ ИофшӀэнымкӀэ ыкӀи ІзпӀэсэныгъэшхо зыхэлъ ИофышӀэхэм якъэгъэхъазырынкӀэ гъэхъэгъэшхохэр зеришӀыгъэхэм фэшӀ щытхъуцъу «Адыгэ Республикэм наукэмкӀэ изаслуженнэ ИофышӀэшху» зыфиӀорэр Эскиндаров Мухадин Абдурахман ыкӀом — экономикэ шӀэныгъэхэмкӀэ докторым, профессорым, апшгъэр сэнэхъат гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Урысые Федерацием и Правительствэ джъ щызэхъэшгъэ финанс университетым» иректор фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ ТХЪАКӀУЩЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 24-рэ, 2012-рэ илъэс N 202

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу

Рязанова Анна Владимир ыпхъур Адыгэ РеспубликэмкӀэ къалэу Мыекъуапэ ихыкум участкэу N 6-мкӀэ зэгъэшлужъ хыкумышӀэ ІзнатӀэм Іугъэхъэгъэным ехыӀлагъ

Адыгэ Республикэм и Конституције ия 70-рэ статья ия 4-рэ пункт иподпунктэу «к»-м тегъэпсыхъагъэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм унашъо ешӀы:

1. Рязанова Анна Владимир ыпхъур 2012-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 26-м къыщегъэжъагъэу илъэситф пӀалъэкӀэ къалэу Мыекъуапэ ихыкум участкэу N 6-мкӀэ зэгъэшлужъ хыкумышӀэ ІзнатӀэм Іугъэхъэгъэнэу.

2. Заштгъэр мафэм щыублагъэу мы унашъом кӀуачӀэ иӀэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматгъэ игуадзэу ІЗЦЭ Мухъамэд къ. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 24-рэ, 2012-рэ илъэс N 444

Цыфыр зэрагъэунэфырэр иІофшӀагъ

ИлъэсипшӀ пчъагъэрэ колхозэу, нэужым совхозэу Хъахъуратэм ыцӀэ зыхъыштыгъэм механизатор пэрытэу щылэжъагъ Чэтыухъу Гъучыпсэ. Къуаджэу Пэнэхэс имызакъоу, Тэхъутэмькое районми, республикэми ар ащызэлъашӀэ. ИофшӀэныр шӀу зылэгъурэ цыф Гъучыпсэ. КӀэлэ дэдэу ригъажыи, ыныбжыкӀэ итгысыжыгъо зэхъум бужи хъалэлэу ар лэжъагъ. НыбжыкӀэхэм ахэтэу, пэрытныгъэр ыыгъэу, щысэтехыпӀэу, щытхъу щэхъу пымылэу Иоф ышӀагъ.

Ыныбжъ илъэс 80-м къехъугъ, ащ щыщэу илъэс 55-рэ механизаторэу лэжъагъ. Щытхъу тхылыгъ, медалэу иӀэр бэ. ИофшӀагъэ рэзэныгъэ

тхылыхэмкӀэ, шӀухъаф-тынхэмкӀэ къыхагъэщыгъ. Ежъ лыр укытапхъу, шырытэу къыгъэшӀагъэм щыт.

Гъу-чӀы-псэ ыныбжъ илъэс 70-рэ

зэхъум, къоджэдэхэм игъэкӀотыгъэу хагъэунэфыкӀыгъагъ. Адыгэ Республикэм мэкъумэщ хызмэтымкӀэ иминистрагъэу Шхъэлэхъо Шырахъмэт ащ хэлэжъэгъагъ. «Адыгэ Республикэм мэкъумэщ хызмэтымкӀэ ИофшӀэ-кӀошху» зыфиӀорэ цӀэр къыфагъэшъошагъ. Щытхъу гу-

щыӀэхэр хъакӀэхэми, къоджэдэхэми къыфалохэ зэхъум, зэрэукытгъэрэ къыхэхъэу, ышхъэу еуфэхыгъэу щытыгъ.

Фашист техакӀохэр Адыгем зырафыжхэм Гъучыпсэ илъэс 16 ыныбжыгъ. А уахътэм ежымы ИофшӀэныр ригъэжъэгъагъ. Илъэс къыныбэ Чэтыухъу Гъучыпсэ къызэринэ-

кӀыгъ. Анахъ къыныгъэу ытгытэрэр зэоуж илъэсхэр ары. Колхозышхом тракторитӀу ныӀапӀагъэр, ахэри жыгъэх. Тракторхэм ахэлъышт пкыгъохэм ащыщхэр кӀышым къыщашыщтыгъэх. Сид хъункӀи, мэкъумэщ хызмэт псэуалъэхэр щытыхэ хъуштыгъэп. Мы лъэныкъомкӀэ Гъучыпсэ чаныгъэ ренэу къызихгъафэщтыгъэ. Сид ышӀэми, сидым еусэми хъаулыеу итрактор щытыгъэп, ренэу зэтэгъэпсыхъэгъагъ, ИофшӀэхэм афэхъазырыгъ.

Гъучыпсэ къыгъэшӀагъэм зыгорэ узэу рыгушӀыу зыми зэхихыгъэп. Чэци мафи зэхимыдзэу лэжъагъэ. БэгъашӀэ хъунэу сыфэлъаӀо.

ХЪУШТ Шэбан.

Сурэтым итыр: **ИофшӀэным иветеранэу Чэтыухъу Гъучыпсэ.**

къэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет зэрэщыхагъэунэфыкӀырэмкӀэ, къушхъэм фэепстэуми зыщагъэпсэфын алъэкӀышт. Зеклон агентствэм зы мафэм къыщегъэжъагъэу мѐфи 7-м нэс къыдэзылытгъэрэ турхэр зэхашх. А уахътэм километри 5 — 20 акӀун алъэкӀышт.

ЗыгъэпсѐфакӀохэм яшӀоигъоныгъэкӀэ ахэм экскурсие зѐфэшхъафхэр афызэхашх. КӀымѐфэ мазэхэми псыкъефэххэр, Шхъагуащэ инѐпкъщтыгъэ куухэр, къушхъэшыхуэху осыр зыщышӀэтыхэрэр арагъэлъэгъуштых, къушхъэхыхэм жэхэмкӀэ, пкыкъохэмкӀэ къечъэхышгуштых, шыхэм атесхэу къакӀухъэшгушт.

(Тикорр.).

Адыгэ Республикэм исурэтышӀхэм я Союз хэтхэм лъэшэу гухэкӀышхо ащыхъугъ Союзым итхъаматэу Хъуажъ Рэмэзан Долэтбый ыкӀом ышнахыжъэу Аскэрбый игъонэмысэу дунаим зэрехыжыгъэр. ЩымыӀжыым илахылыхэм сурэтышӀхэр афэтхъаусыхэх, къыныр адагъош.

Урысыем итхакӀохэм я Союз и Адыгэ организацие ыкӀи АР-м и Литературнэ Фонд хэтхэм гукъэошхо ащыхъугъ АР-м исурэтышӀхэм я Союз итхъаматэу Хъуажъ Рэмэзан ышнахыжъэу Аскэрбыйрэ ащ атэшыпхъоу Цуцэрэ ядунай зэрахъожыгъэр, ежымы илахылыхэми афэтхъаусыхэх.

Сафэраз!

Сыныбжъ илъэс 90-рэ зэхъум УФ-м и Президентэу Владимир Путиным гушчы-Іэ фабэу къысӀыгъэ-Іэсыгъэхэм, къызэрэсфэгъушӀагъэм лъэшэу сигъэгъушхуагъ, тхъаегъэпсэу. СэркӀэ ар зыфэдэ къэмыхъугъэ шӀухъафтын.

Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэм шӀушӀагъэу яӀэр сыдигъуи къызэрэхигъэщырэм, тикъэралыгъо игъэпытэн ахэм ялахышӀоу хашӀыхъагъэм ифэшъошэ уасэ зэрэфышӀы-рэм афэшӀ ветеранхэмкӀэ ащ лъэшэу тыфэраз.

Джащ фэдэу Тэхъутэмькое район администтрацием ипащэу Шхъэлэхъо Азмэт, къысфэгумэкӀыгъэхэм зэкӀэми хэхъоныгъэшӀухэр ашӀынхэу, ягухэлъышӀухэр къадэхъунхэу сафэлъаӀо.

Хэгъэгъу зэошхом, **ИофшӀэным яветеранэу КУКЭНЭ Зулихъ.**

БлэкӀыгъэ лӀэшӀэгъум диштэу

Илъэс къэс зэхашхэрэ республикэ ныбжыкӀэ зэхэхъу «Бал мечты» зыфиӀорэр Мыекъуапэ щыкӀуагъ. ИофшӀагъэм изэхэшэн кӀэщакӀо фэхъугъэх Адыгэ Республикэм ныбжыкӀэ ИофхэмкӀэ и Комитет ыкӀи Адыгэ къэралыгъо университетым игуманитар-техническэ колледж.

Республикэм яТонэрэу балыр щызэхашхэ, мыгъэ зӀукӀэгъум нэбгырэ 90-м ехъу хэлэжъагъ. Ахэр общественнэ Иофхэм, шӀэныгъэм, спортым, зэнэкъокъу зѐфэшхъафхэм дэгъоу закыщызыгъэлъэгъоугъэ студентхэр арых. Я XVIII-рэ лӀэшӀэгъум ухэт къыпшӀагъэшӀэу, а уахътэм щыӀэгъэ шапхъэхэм адиштэу ныбжыкӀэхэр фӀепэгъагъэх. ПшъашӀэхэм джӀэнэ кӀэра-кӀэхэр, кӀалэхэм смокин-хэр ащыгъыгъэх. БлэкӀыгъэ лӀэшӀэгъум балхэм къащашыштыгъэ къашъохэр, театрализованнэ джӀегунхэр къагъэлъэгъуагъэх.

Балыр зэрӀуагъэр хэлэжъагъэхэм лъэшэу агу рыхыгъ, гухэлъышӀухэр ашӀыгъэхэу зэхэкӀыжыгъэх.

ШХОНЧЫБЭШӀЭ Рузан.

ИлъэсыкӀэр къушхъхъэм къыщырагъэхъашт

Мыекъопэ районым ит хъакӀэхэмрэ нэмыкӀ зыгъэпсѐфыпӀэхэмрэ яномерхэр ИлъэсыкӀэр къыханкӀэ мэзипӀл иӀэу цыфхэм аубытхэу рагъэжъагъ. ИлъэсыкӀэр къушхъхъэм къыщызыгъахъэ зышӀоигъохэм япчъагъэ илъэс къэс хэхъо. ХъакӀэхэм ябысыххэм къы-зэралорэмкӀэ, пэшлорыгъэшъэу хъакӀэщ номерхэр зытырарагъатхэхэу зыхъугъэр аужырэ илъэс зауӀэр ары. Анахъэу ахэр заубытыхэрэр ИлъэсыкӀэм икыхыагъу, къызышыхъугъэхэ мафэхэр хагъэунэфыкӀыхэ зыхъукӀэ е нэмыкӀ мѐфӀкӀхэм зыщапэгъокӀыхэрэ мафэхэр арых.

«Цыфэу къакӀохэрэм зѐфэшхъафэу загъэпсѐфы. Ащ фэгъэхыгъэу тур мыинхэр апэдгъохынхэм тыфэхъазыр. Ахэм ауасэхэр зыфѐдизыштыгъэр ашхырэм, унэу зэрыхэр зыфѐдэм, экскурсиеу къыхахыхэрэм ялгытыгъэх. Фѐло-фашӀэхэр зѐрафагъэцакӀэхэрэм атефѐрэр

зѐблэхъугъэ хъугъэп, путевкэм ыуасэ инахыбѐр зыпӀэлухъэрэр хъакӀэщ фѐло-фашӀэхэр ары», — хегъэунэфыкӀы экскурсие агентствэу «Тетис» зыфиӀорэм ипащэу Руслан Ениным. Іанэм кӀэрыхсэху ИлъэсыкӀэр къырагъэхъаным ыпӀэу гъочӀэгъым е бгым иӀэ хъоум ащ щыпӀэгъокӀынхэр нахъ зышӀогъэшӀӀэгъонхэр щыӀэх. Зы-

гъэпсѐфакӀохэм нахъ агу рыхырэ экскурсиехэм ащыщ ИлъэсыкӀэр къызыххъэрэ мафэм къушхъхъэу Фышт дѐклоенхэр. Къушхъхъэу лъапсѐм е ащ ышхъагъ къыщыбгъэхъэрэ мѐфӀкӀыр бѐрэ угу илъышт.

Адыгэ Республикэм лъӀпкъ ИофхэмкӀэ, ІӀкӀыб къэралхэм ащыпсѐурэ тилъӀпкъэгъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм чэпыогъум и 24-м илэгъэ зичэзыу япшыклубгъонэрэ зэхэсыгъоу гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо палъэм ыуж Ioфшлэныр зэрэригъэ-жъэжыгъэм социальнэ мэхъанэ зилэ законопроект бэкiae

Зэхъоклыныгъэхэм
яшлуагъэкIэ

Зэхэсыгъом депутатхэр зы-шытегушылэгъэхэ Ioфыгъохэм ащыщ Адыгэ Республикэм и Законэу «Жъэгъэузым земыгъэ-ушъомбгъугъэным ехылаагъ» зыфиорэм ия 8-рэ статья зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэр. Республикэ хэбзэгъэуцугъэм зэхъоклыныгъитлоу фашлыжыгъэхэм яшлуагъэкIэ джы жъэгъэузым земыгъэушъомбгъугъэным ехылаагъэ Iэпылэгъу языгыхэрэм ыкIи цIыфым ипсауныгъэкIэ шынагъоу шыт Ioфшлэн зыгъэцакIэхэрэм Урысые Федерацием ихэбзэгъэу-цугъэхэм зэрагъэнафэрэм тетэу илээс зыгъэпсэфыгъо палъэу аратырэм мэфэ хэгъахъохэр фашлыжыгъыгъэхэм. Джащ фэдэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ имедицинэ Ioфшлэнхэу бюджетым епхыгъэхэм ялэжыахъохэр жъэгъэузым ехылаагъэ Iэпылэгъу ятыгъэным хэлажъэхэрэм агъэцэкIэрэ Ioфшлэныр цIыфым ипсауныгъэкIэ шынагъоу ыкIи иягъэ къэкIон ылъэкIынэу зэрэшытым фэшI лэжыапкIэу аратырэм афыхагъэхъошт. Хэбзэгъэуцугъэм кызырэдидилыгътэрэмкIэ, ащ гъэпсыкIэу илэ-щтыр Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет егъэнафэ.

Мы Ioфым депутатхэр хаплэхэ зэхъум Адыгэ Республикэм и Лышгъэху Тхьаклушынэ Аслан гушылэр аихыгъ. Ащ кылуагъ республикэм имедицинэ учрежденихэр зтегъэ-псыхъажыгъэнхэм, материальнэ-техническэ лъапсэу ялэр гъэпытэгъэным, джырэ уахъ-

тэм диштрэ медицинэ оборудованиемкIэ улэшыгъэнхэм аужырэ илгъэ заулэм мылгъу-шхо зэрэпэуагъэхъагъэр. А Ioфыгъошхор зэшлохыгъэным республикэм имедицинэ Ioфышлэхэр яшгыпкIэу зэрэхэлэ-жыагъэхэм фэшI зэрафэрэзэр кылуагъ. ХигъэунэфыкIыгъ жъэгъэузы зилэхэм зышIлэзэхэрэ сымэджэщыр Мыекъуапэ игупчэ зэритым зэримыгъэразэхэрэр, а кыныгъом идэгъэзы-жыын тапэкIи Ioф зэрэдашлэ-щтыр, амалыкIэхэм зэралгы-хъушхэр ыкIи хэкIыплэ пстэури зэрагъэфедэщтыр.

Очылхэр
Iэпылэгъу
афэхъуштых

Бэдзэр зэфыщытыкIэ шыла-кIэм тегъэпсыкIыгъэу джы фэ-Io-фэшI пстэуми ауасэ цIыфхэм аты нахъ мышIэм, федеральнэ хэбзэгъэуцугъэхэм агъэнафэ социальнэу ухъумэгъэнхэ фэе купхэм къахиубыгъэрэ цIыфхэм къэралыгъом Iэпылэгъу аритын фаеу. Джащ фэдэу гъэпсыгъэ зигугъу къэтшIышт законопроектэу депутатхэм аштагъэр. «ЫпкIэ зыхэмыл юридическэ Iэпылэгъу ятыгъэ-нымкIэ цIыфхэм фитыныгъэу ялэр гъэцэкIэжыгъэным ехылаагъ» зыфиорэ законопроектым къытегушылээ, хэбзэ-хъухъанымкIэ, хабзэмкIэ ыкIи чIыплэ зыгъэлорышIэжыным иIoфыгъохэмкIэ Комитетэу ар къызышагъэхъазырыгъэм итхъаматэу Александр Лобода кызырлуагъэмкIэ, къэралыгъор Iэпылэгъу зыфэхъун фэе купым хахъэху Адыгеим нэбгырэ мин пчыагъэ шэпсэу. Зылэ кьелогъэн фаехэм ащыщых гъот макIэ

зилэхэр, апэрэ ыкIи ятIонэрэ купхэм ахэхъэрэ сэкъатныгъэ зилэхэр, нэмыкIхэр. Ахэм ыпкIэ амыгъэу юридическэ Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэным мы законопроектыр телгытагъ. Ащ зэригъэнафэрэмкIэ, юридическэ фэIo-фашлэхэр цIыфхэм афэ-зыгъэцэкIэштхэр республикэм иочылхэр ары. Законопроектым зэригъэнафэрэмкIэ, ащ ия 5-рэ статья кы-хъашт 2013-рэ илгъэ-сым ищылэ мазэ и 1-м кIуачIэ илэ хъушт.

Очылхэм цIыфхэм юридическэ фэIo-фашлэху афагъэцэкIэштхэм афэшI бюджетым кыхэкIырэ лэжыапкIэ ятыгъэн фае. Ар кыдалгытэзэ кыхъашт илгъэсым телгытэгъэ республикэ бюджетым ипроект а Ioфыгъом пае сомэ миллиони 3-рэ мин 522,1-рэ фыхахышт. Хэбзэгъэуцугъэм ыгъэнэфэрэ шапхъэхэр гъэцэкIэжыгъэнхэм фэшI Адыгэ Республикэм IoфшлэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэхэмкIэ и Министерствэ очылхэм яреспубликэ Коллегие зэзэгъыныгъэ дишIышт.

Пенсионерхэм
апай

Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм зэригъэнафэрэмкIэ, 2010-рэ илгъэсым ищылэ мазэ и 1-м кышчыублагъэу Ioф зымышIэрэ пенсионерхэу зипенсие узэрыпсэун плъэкIышт ахъэ анахъ макIэу Урысые Федерацием шагъэнэфагъэм нэмысхэрэм социальнэ ахъэ тын хэгъэхъожьхэр афашIых. Джащ фэдэу федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм егъэнафэ УФ-м и субъектхэм Ioф зымышIэрэ пенсионерхэр зэрыпсэун ылъэкIышт ахъэ анахъ макIэр зыфэдызыр илгъэс кьэс ашагъэнафэ-

шаштагъ. Адыгеим щыпсэхуэрэмкIэ ахэм мэхъанэ гъэнэфагъэ зэралэр кыдэтлгытэзэ, мы тхыгъэмкIэ законопроект заулэ такышчыуцу ыкIи ахэм купкIэу ялэр кIэкIэу кытIотыкIы тшIоигъу.

мысагъэ зытелгъым ыпкIэ ытын фаеу мэхъу. Ащ шапхъэу пылъхэр федеральнэ хэбзэгъэуцу-гъэм егъэнафэ.

Урысые Федерацием административнэ хэбзэукононыгъэхэмкIэ и Кодекс ия 27.13-рэ статья ия 10-рэ Iахы ыгъэнэфэрэ шапхъэхэр гъэцэкIэжыгъэнхэм фэшI Адыгэ Республикэм и Прокурор кIэщакIо фэхъуи Къэралыгъо Советым — Хасэм ыштэгъэ законэу «Транспорт амалхэр фэшIыкIэ гъэпсыгъэ гъэуцупIэм зэрашхэрэм, зэрагыгъыхэрэм, зэрашагъэм ыкIи зэрагыгъыгъэм хъарджэу пылгыр зэраты-рэм, транспорт амалыр къазэ-раратыжыгъэр шIыкIэм ехылаагъ» зыфиорэр аштагъ. Хэбзэгъэуцугъэр статых мэхъу. Ахэм кьалуатэ транспортыр фэшIыкIэ гъэпсыгъэ гъэуцупIэм зэрашхэр, ащ пае тхыльхэр зэрагъэхъазырыхэрэ ыкIи хъарджхэм ауасэ зэратырэ, автомашинэр зыем кызырэрэ-ратыжыгъэр шIыкIэр. Джащ фэдэу кышчело уасэхэр Адыгэ Республикэм игъэцэкIэкIо хабзэ икьулыкьоу уасэхэмрэ ахэм ягъэнэфэрэ пылгъым зэригъэ-псыхэрэр. Хэбзэгъэуцугъэм кIуачIэ илэ хъушт кызыхауты-рэ мафэм ыуж мэфипшI зыте-шIэкIэ. Арышъ, осакIэхэр зыфэ-дэштхэм джырэкIэ кьетIолIэн тшIэгорэп. Ау ыпшъэкIэ зыцIэ кышчелогъэ кьулыкьум иот-дел ипашъэ Елена Глуховам тызеупчIым кызырэтилуа-гъэмкIэ, мы лъэхъаным авто-транспортыр фэшIыкIэ гъэ-псыгъэ гъэуцупIэм зэрашхэрэм ыуасэ транспортыр зыем Iахыгорэп. Ау гъэуцупIэм зэрэшагыгъыгъэм фэшI, апэрэ чэш-зымафэм ыуж, мы лъэхъа-ным сыхъат пэпчэ сомэ 4,5-рэ цIыфым ытын фаеу шыт. Хэбзэгъэуцугъэм кIуачIэ илэ зы-хъурэм ыуж уасэхэм ахэплэ-жыштых ыкIи ахэр зэхъокIы-нхэки мэхъу. Арышъ, гъогуры-кIоным ишапхъэхэр зыукъуа-гъэм иунэгъо мылгъу дэхэкIаеу зэрар кыфыхъын зэрильэкIы-щтыр зышчымыгъэгъушхэмэ на-хышIу.

Парламентым изэхэсыгъо нэмыкI законопроектхэм и ша-хэплыагъэх, игъоу альэгъугъэх. Адыгэ Республикэм и Лыш-гъэхэ акIэтхэжъэу гъэзетхэм кызыхаутхэкIэ, ахэм кIуачIэ ялэ хъушт.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ЕДЖАКIОХЭМРЭ СЭНАУШЫГЪЭ ЗЫХЭЛЪХЭМРЭ

НыбжыкIэхэр хэлажъэх

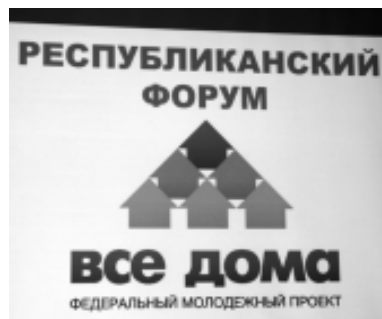
Федеральнэ Ioфыгъоу «ЗэкIэ унэхэр» зыфиорэм кы-дыхэлгытагъэу республикэ ныбжыкIэ форумыр ты-гъуасэ Мыекъуапэ щылуагъ. Адыгэ Республикэм ныб-жыкIэ IoфхэмкIэ и Комитет ащ кIэщакIо фэхъугъ.

«ЗэкIэ унэхэр» зыфиорэ Io-фыгъор илгъэситлу хъугъэ зызы-хашхэр. А уахътэм кыкIоцI ныбжыкIэ мини 3-м ехъу ащ хэлэжыагъ. Урысыем ишъо-лыр 45-мэ Ioфыгъом икьута-мэхэр къащызэлуахыгъэх. Ащ

ишлуагъэкIэ студент 50-м ехъу-мэ псэупIэ-коммунальнэ хызы-мэтым епхыгъэу Ioфшлэнхэр зэрагъэгъотын альэкIыгъ. Я 46-рэ къутамэр мыгъэ Адыгэ Республикэм кышчызэлуахыгъ, ар Мыекъопэ къэралыгъо тех-

нологическэ университетым чIэт.

Анахъ чанхэр зыхэлэжъэхэр урысые форумэу «Селигер-2012-рэ» зыфиорэм кыдыхэ-лытагъэу 2012-рэ илгъэсым апэрэу псэупIэ-коммунальнэ хызымэтым фэгъэхыгъэ про-ектхэр тиныбжыкIэхэм къа-гъэлэгъуагъэх, хагъэунэфы-кIырэ чIыплэхэр кыдахыгъэх. Форумым хэлэжъэгъэ ныбжы-

кIэхэр ащ шагъэгъозагъэх, Io-фыгъо зэфэшхъафхэр кьалэты-гъэх. Нэужым командэ-коман-дэу загощи, джэгунхэр зэхаща-гъэх.

Адыгэ Республикэм ныб-жыкIэ IoфхэмкIэ и Комитет итхъаматэу Къэрэтгэбэнэ Махъ-мудэ кызырэтилуагъэмкIэ, фо-румым пшъэрылэ шъхъалэу илэр ныбжыкIэхэр псэупIэ-ком-мунальнэ хызымэтым Ioф зэри-шIэрэм щыгъэгъозэгъэнхэр, ащ хэлэжъэн зэралгъэкIыщтыр агурыгъэIoгъэныр ары. Мыш фэдэ зэхахъэхэм ныбжыкIэхэр зэрэхэлажъэхэрэм ишлуагъэкIэ яшIэныгъэхэм зэрахагъахъорэр, ядунэеплгыкIэ псыхъагъэ зэрэхъурэр кыхыгъэщыгъэх.

ШХОНЧЫБЭШIЭ Рузан.

Бородино щыклогъэ адыгэ лыхъужъхэр

Хъатх Мыхъамэт

Хъта зымышлэрр Хъатх Мыхъамэт фаусыгъэ орэдыр? Бэ зышлэрр. Ау ар Бородино заом зэрэхэлъжыгъэр ыкIи лыгъэшхо зэрэщызэрхыгъэр бэмэ зэхыхыгъэу, тапэки щыгъозагъэху пфэлоштэп.

Хъатх гъуазэм ыкIо Мыхъамэт шапсыгъэ шыу купым хэтэу, ахэм яунашбохэр ыгъэцакIээ, французхэм апэуцужыгъагъ. Ахэр Денис Давыдовым ипартизан отряд епхыгъагъэх. Адыгэхэм дэгъоу ашIэщтыгъ къарыу макIэки пый лъэщым узэрэпэмыуцужышгъуштыр.

Шэныгъэлэжъхэм, тхыдэтхыхэм кызырэхэгъэщырэмкIэ, 1812-рэ илъэсым кышчыублагъэу агъэфедэнэу рагъэжыгъэгъэ партизан зэуакIэр зытырахыгъэр адыгэхэр ары. АщкIэ щысэтэхыпIэ афэхъугъэр Хъатх Мыхъамэтрэ ар зыхэттыгъэ шыу купымрэ. Ахэр французхэм акIыбкIэ кыкIыхэти, пыир зэмыжэрэ лъэныкъомкIэ кытебанэщтыгъэх, пыйдзэм иштабхэр зэхакъутэщтыгъэх.

Шапсыгъэхэм къанэсыжыгъэ къэбархэм джы кызынэсыгъэм кхэхщы Хъатх Мыхъамэт иадыгэш бэчкъан лъэпкъым тесэу Париж нэсыгъэу. Ащ лыгъэу ыкIи пытагъэу хэлыгъэм, ыпсэ зэремыблжыштыгъэм, нэхашэр ымышIэу пым зэрэжэхэхэщтыгъэм афэгъэхыгъэ къэбархэмрэ тхыдэхэмрэ мымакIэу щыIэх. Ахэм ащыщ КIэрэщэ Тембот иповестэу «Шапсыгъэ пшъашъ» зыфиорэм щыщ пычыгъохэри.

Болэтыкъо Къэйбий

М. Хъатхым имызакъоу, адыгэ лъэпкъым щыщ зэолIыбэ французхэм апэуцужыгъэ. Ахэм ащыщ адыгэпшэу, Симферополь щыщ шыу полкым ипэцагъэу, подполковникэу Болэтыкъо Ки-

рилл Матвей ыкIор (Мэмэтбий ыкIо Къэйбий). Тарихым кызырэхэщыжыгъэмкIэ, 1812-рэ илъэсым ичэпыогъу мазэ и 6-м Бородино щыофым щыклогъэ Iэшэ зэпэуцужыкым ар лыгъэ хэлъэу щызэуагъ ыкIи кышцаулагъ. Ау Къэйбий французхэр кыажэхэхэу, урыс зэолхэр кыаульэгуху зельэгъум, шыу куп кызырешалIи, пыеу къатеуагъэм щэм фэдэу клоцырыкIыгъэх, француз топэу зэхэтхэм атебанэхи, дзэкIолхэр зэбгырафыгъэх, топхэри ашIауытыху рагъэжыгъагъ.

Лыгъэу кыхэфагъэм пае адыгэлI шъыпкъэм генерал-майорыцIэр кыфагъэшхошэ-гъагъ, шыхъ Георгий иорденэу я 4-рэ степень зилэр кыратыгъагъ. Къэйбий ятэжэ ятэжыжыкыр къэбэртэепщ анахь байхэм ащыщыгъ. КIэмгье лIакъом щыщыгъэу ало. 1709-рэ илъэсым Къырым кложи, Къэплъан-Джэрые дэжэ финансхэмкIэ министрэу щылэжыагъ. Ащ ыкIо ыкIожэ Мэмэтбийр Къырым-Джэрые дэжэ 1758 —

1764-рэ илъэсхэм финансхэмкIэ министрэу шылагъ, нэужым статскэ советникигъ. Ащ ыкIожыгъ Къэйбийр. Сыдэу щытми, Болэтыкъохэм ялгагъо тарихым кыхыагъэнагъ, ахэм кыакIэхухъэгъэ Къэйбийри французхэм зэрапэуцужыгъагъэр непи ащыгъушшэрэп.

Пэджыдэ Адылджэры

НэмыкI адыгэ зэолIэу Пэджыдэ (Бегидов) Адылджэрые (Давид Григорьевич) атаманэу Платовым иадъютантыгъ, ыужкIэ генерал-майор хъугъагъэ. 1806-рэ илъэсым — Францием, 1806 — 1812-рэ илъэсхэм — Осман империем ащырагъэкIокIыгъэ зоохэм ахэтыгъ, 1812-рэ илъэсым щылэгъэ граждэдан зэошхом лыгъэшхо зэрэщызэрхыагъэр тарихым кыхэнагъ. «За храбрость» ылоу тетхагъэу дышъэ Iашэ кыратыгъагъ, шыхыгъэу Георгий иорденэу я 4-рэ степень зилэр, шыхыгъэу Аннэ иорденэу я 4-рэ, налмэс-налкъутэхэр зыхэлъэу я 2-рэ степень зилэхэр, шыхыгъэу Владимир иорденэу, бант зыхэлъэу я 3-рэ степень зилэр, «За заслуги» зыфиорэ прусскэ орденыр, Прейсиш-Эйлаускэ дышъэ кыашыр, «Знак отличия Военного ордена N 8870» зыфиорэр, медаль зэфэшхьаф пчъагъэ кыфагъэшхошэгъагъэх.

Адылджэрые урысыдзэм хэтэу французхэр изыфыжыгъэхэм ащыщ, хымэ къэралыгъохэм ащыкIогъэ зоохэм ахэлэжыагъ, «Битва народов» цIэу зыфашыгъэу зау Лейпциг дэжэ

Сыхъат 12-рэ ззэуагъэх французхэмрэ урысыдзэмрэ. Пыир Москва нэсынкIэ къэнэжыгъагъэр километри 125-рэ.

«Заоу редгъэкIокIыгъэ пстэум анахь хылыагъ Бородино дэжэ тызэрэщызэуагъэр. Ащ французхэм кышцагъэлъэгъуагъ текIоныгъэр зэрэфэшъуашэр, урысыдзэм кыгъэ-лъэгъуагъ къэрар зэрэхэлъыр. Зэо 50-у тызхэлэжыагъэхэм ащыщэу Бородино заор ары французхэм яллыгъэ нахь кызыщыхэщыгъэр, ау бэп афызэшIокIыгъэр», — ылогъагъ зэо ужым Наполеон.

Бородино заор зыщылэгъэр илъэс 200 зыщыху-рэм ехъулIэу Бемырзэ Зураб, Къэрэццэ-Царджэс Республикэм игъэзетэу «Черкес хэку» зыфиорэм ижурналист, а заом адыгэлхэри пытагъэрэ лыгъэрэ кызыхагъафэзэ зэрэхэлэжыагъэхэм фэгъэхыгъэу гъэзетым итхыгъэ кыыригъэхъагъ.

Ар къэбарыкIэ, къэбар гъэшIэгъонэу зэрэщытым, Урысые къэралыгъом ианыхь охэтэ кыинхэми адыгэхэр ащ Iэпылэгъу зэрэфэхъуштыгъэхэм кытегушыIэ, анахъэу Бородино заом хэтыгъэ адыгэ лыбланэхэм ацIэхэр кышчы-релох. ГъэкизкIыгъэу а тхыгъэрэри тигъэзетеджэхэм апэтэгъохы.

Тарихым кыхэщыжыкы адыгэ лъэпкъым щыщ лIы пытэу Хъункьэлэ (Хункалов) Ахьмэтбий. Ар Къырым щыпсэуштыгъэ адыгэпшыхэм кхэхэ-кIыгъэу щытыгъ. Перекопскэ шыу полкым иунэшхошIыгъ.

Щэщэн (Чэчэн) Александр

НэмыкI адыгэ дзэпащэхэм ащыщыгъ Щэщэн Александр Николай ыкIор. АдыгацIэу илагъэр Алыи. Ар кызыхэкIыгъэхэмкIэ зэнэкъокъуху, зыщыщ шъыпкъэр язэрэмыгъашIэу уахэтэ шылагъ. Чэчэн тарихь-лэжъхэм зэратхырэмкIэ, Александр ежъхэм ащыщыгъ, кызыщыхъугъэгъэ кыуаджэри агъэуныфыжыгъэу ало.

Ау Денис Давыдовым «Пар-

шыкIуагъэм хэтыгъ. Нэужым, 1828 — 1829-рэ илъэсхэм рекIокIыгъэ урыс-тырку заом, шыу полки 3-рэ зэхатэкъожыгъэгъэ купымрэ яунэшхошIэу щытыгъ. Ащ ыуж Молдовием, Валахией щылэ дзэу полки 5 зыхахьэрэм унэшхошIэу хэтыгъ.

Генерал-майорэу А. Пэджыдэр илIакъокIэ къэбэртэягъ, Урысыем идзэпэщэ цIэрыIохуэу Горич зэыхыхэм ялахьыл блэгъагъ.

Мэгъурэкъо Пшыкъуй. Хъункьэлэ Ахьмэтбий

Французхэм Урысыем кырашылIэгъэ заом псэемыблэжъэу щызэуагъ адыгэлI шъыпкъэу, шапсыгъэ оркъхэм ащыщэу Мэгъурэкъо Пшыкъуй Долэт-Джэрые ыкIор. Ар тыркухэмрэ французхэмрэ зыщызэпэуцужыгъэ зэуишIым ахэлэжыагъ. 1812-рэ илъэсым лыгъэшхо кышыхэфагъ, заоми тарихьми ыцIэ шаригъэIуагъ.

Пшыкъуй зыщыщ лъэпкъыми ащ итарихьми кырыкIуагъэм хэшылкI дэгъу афырилагъ. Г. Новицкэр этнографием фэгъэхыгъэу тхэ зэхъум, автор гъусэу илагъэу алыгъэ.

заом хэтыгъэх

А заом адыгацIэхэр бэрэ кыхэщыгъэх. АдыгэлIхэм ялЫблэнагъэрэ япытагъэрэ нэмыклэу, адыгэшхэм афэгъэхыгъэ къэбархэри, тхыгъэхэри шыIэх. Ахэм кызырщарщарэмкIэ, адыгэшхэм адыгэ зэолIхэм анэмыклэу, заом хэлажъэ-

тизанхэр зэрэзеклоштыгъэхэм фэгъэхыгъэ дневникым» зэрэщитхырэмкIэ, «Ар, Алай, шыудзэм хэт зэолIхэм Чэчэн (Щэщэн) хэкум сабыеу кырашчыгъэ черкес». Бэрэ кыппэкIэфэ а лъэхъаным Кавказым исыгъэхэм зэкIэмэ черкескIэ зэрэджэщтыгъэхэр.

Шпэныгъэлжъэу Абазэ Албэч Александр кытегушчыIэ-зэ, етхы «Урыс шыудзэм хэтыгъэ адыгэ лъэпкым шыщ Чеченский Александр Николай ыкIор» еIошъ.

Сыдэу шытми, Александр сабыеу Кавказым раши, урыс генералэу Николай Раевскэм ыпIужыгъэу шытыгъ. Ары Чеченский зыфиIорэ лъэкъуацIэр къезытыгъэри, Александр цIэр кыфэзыусыгъэри, ятэ Николай ыцIагъэу языгъэтхыгъэри.

Александр 1805 — 1807-рэ илъэсхэм шыIэгъэ заом хэтыгъ. Прейсиш-Элау зыцIэ кьалэм дэжъ Пэдждэ Адылджэрые шыдзэуагъ. Ашыгъум шыихъэу Георгий иорденэу бант зигъусэу, я 4-рэ степень зилэр

илейб-гвардие хэтыгъ. А дээр ары Урысыем ашыгъум нахъ щалгытэщтыгъэр. 1814-рэ илъэсым кьалэу Суассон дэжъ шыклогъэ заом хэлэжъагъ. Александр ыи ылъакъуи кьауIэ-

хэрэм ашыщэу атесыгъэр бэ.

ГушыIэм пае, фильмэу «Гусарская баллада» зыфиIорэр зытырахыгъэр Надежда Дуровам икъэбар ары. Ар хулыфгыгъэ шыуашэкIэ фэпагъэу заом хэтыгъ, зытесыгъэр ятэ кыфишчыфыгъэ адыгэшэу Алкид зыцIагъэр ары.

Ащ имызакъоу, адыгэшым тесыгъэу адыгэ тарихым кыхэщыгъ урыс дзэпшэу Барклай иадьютантэу Сеславин Александр. Ащ фэгъэхыгъэ къэбарыбэ хъарзынэшхэм ахэлъ.

АцIэхэр кьыднэмысыжыгъэхэми, адыгэшхэм осэ ин кьафэзышырэ зэолIхэр урысыдзэм бэу хэтыгъэх. Адыгэшхэри, адыгэ лЫбланэ-хэм афэдэхэу, зэкIагло ямыIэу, псэемыблэжъхэу шытыгъэх.

ЗэкIэ зэхэбгъэхъожьымэ, 1812-рэ илъэсым шыIэгъэ заом хэтыгъэх хы ШуцIэ Iушъом ыцIэ зыфаусыгъэ гвардейскэ кьэзэкъ сотнер (Причерноморск), я 9-рэ лъэс полкыр, апэрэ шыу полкыр. Ахэм нахыбэу агъэфедэгъэхэр адыгэшхэр ары, ежъ полкхэми ахэтыгъэ зэолIхэм янахыбагъэри адыгэ-лЫх.

Ащ нэмыклэу, Давыдовым фэдэу, партизан куп зэхэщгъэ зэфэшхъафхэм ахэтхэу адыгэхэр зэуагъэх. Ахэр зыдэлэпыIэ-щтыгъэхэр пачыхъадзэр арэп, тхыамыкIагъо хэфэгъэ урыс лъэпкыр ары. Ахэр ары кIэгъэ-къон зыфэхъугъэхэр, заом имэ-шIо лыгъэ зыдыIутыгъэхэр, ацIэ дышъэ сатырэу тарихым зыкыхатхагъэр. Непи лъэпкым ыцIэ зыгъэлугъэ цIыфхэр тшыгъупшэхэ хушгъэп. КьыткIэ-хъухъэрэ ныбжыкIэхэмкIэ лъэпкым и ЛЫхъужъ гъуазэу дунаим тетыгъэхэр шысэтэхыпIэхэу кьэнажъых.

БЕМЫРЗЭ Зураб.

**Хэутыным
фэзыгъэхъазыргъэр
ШЪАУКЪО Аслъангуаш.**

кыфагъэшъошагъ, «За храбрость» ыIоу зытетхэгъэ Iашэри кыратыгъ.

1812-рэ илъэсым заор кызежъэм полковникыцIэр иIэгъэ-хагъ. Денис Давыдовым кыгъыжыгъэхэм мыщ фэдэ гушы-Iэхэр ахэтых: «Александр е уиныбджэгъоу, е уипыеу шытын фэягъэ. Гузэгъу, гурыт зэфышчыткIэм ащ мэхъанэ ритыштыгъэп ыкIи уасэ фишIыштыгъэп».

Александр кьалэу Париж нэсыгъ, Елисейскэ шъофым ТекIоныгъэм фэгъэхыгъэу шыклогъэ парадышхом Пачыхъэм игъусэхэу ежыррэ Давыдовымрэ хэтыгъэх. Александр шыихъэу Владимир иорденэу я 4-рэ степень зилэр, шыихъэу Аннэ иорденэу налмэс-налкъутэ зыхэлъэу, я 2-рэ степень зилэр кыфагъэшъошэгъагъэх. А лъэхъаным ар гусар полкым

ГЪЫЩ Нухъ

Сыадыг сэ...

Сыадыг сэ, сыабдзах,
Сыбжэдыгъэу ыкIи

сыкIэмгуй,
Сыиансыгъ сэ, сыбэслъынэй,
Сыкъэбэрттай сэ, сылубых.

Лъэу сэ скIэтыр сыадыгэлъ,
Зы гъуанткIо гори цымыщ

хэтэп.
Тхыгъэщыгъэу зи сэ сIулэп,
НэфэIоныр шэнэу схэлъ.

ГъэшIоныгъэ фэдэу кьадзы:
«Абдзэхэ пхъэцыжъ» — аIо.
А «пхъэцыжъым» имэхъанэ

кызгурымIорэм
Сыгу мэшIо лыгъэ кьыредзы,
Ау сIулыгъэ тесэгъагло.

Сыабдзах сэ, сыусакIу,
СыиIэныгъэлI сэ, сыадыгэлI.

Адыгагъэм сыриусакIу,
Цыфыгъэ шъыпкъэм
сырилЫкIу.

Абдзэхэ пхъэцыжъыр сэштэ;
(Ащ кыкIыгъэр «куп ипашъ»
Апэ итэу ем нэшIуекIо.
ЗыиIошъ мыхъурэр

ЕрэупчI Баграт Шинкубэ
Абхъазымэ
«пхъац» зыфалорэр

«Пэрым» кыкIэу
кыишъуиIошът).

Адыгэ лъэпкъым сыринап,
Лыгъэ шыуашэкIэ ащ сетэ,
Кавказ кьушхъэ шыгур

сыханI.

СыадыгэлI сэ, сыишхъафит,
Слэпкъ сырыпэгъэцтмэ
сыфит.

Лыгъэ тхыдэу ины иIэр,
Гушылагъоу ары сэ сIулэр.

Сыцэгугъы сэ гушылагъом

СыолъэIу, сыолъэIу
Угу кьыбдэлэу орэд кьысфалу;
Кыгъэгъэжъунэу

сыгоу щтыгъэр
Кысфихынынэу
сэ гушылагъор.

Орида-дэ, сиорэд сэ,
Сыцэгугъы сэ гушылагъом!

Тыгъэхъажъум инэлъэгъу
Уехыищырэу усэлъэгъу,
Псыишхъэ шыуашIом фэдэу
дахэу

Сэ кысцэхъу зыбгъэхъыеу.

Орида-дэ, сиорэд сэ,
Сэ сызажэу сытсэ щыщыр.

Уинэбзый сиумэхыгъэу
Зыдэбгъазэрэр синэлъэгъу.
Тыгъэгъазэ сыхошIулэу
Нэгъу ихыгъэу усигъогъоу.

Орида-дэ, сиорэд сэ,
Сыгу урихъэу сыпкIэлъэлъэ.
Орида-дэ, сиорэд сэ,
Сыцэгугъы сэ гушылагъом.

Сыфай Iэрылхъэ сишIышъумэ

Цыфыгъэ дахэ зыхэлъыр
Ынэгъу ихыгъэу мээекIо,
Шхъэмысэу

Iэдэбэу хэлъым
Гушылагъор
цIыфым фегъагло.

Плэгъэу зэпытыми
гугъатхэм
Уезэщрэн, — нахъ узыфецэ,
УиIыгъми пытэу

ицэлъахэм
Шульэгъуныгъэм уфецэ.

ЩэкIэ гъэпскIыгъэу
кыпщыхъоу
Уналэ лъэшэу теодзэ.

Шхъэбагъэу хэлъым ульыхъоу
Угу IэшIугъэр кьыредзэ.

Тхъэ лъанIэу
тыкъэгъэгъэхъугъэм
ЫгукIэ зыфаер ешIэшъумэ,
Мы пишъаишъэу

сызыумэхыгъэм
Сыфай
Iэрылхъэ сишIышъумэ.

СыцыIэщт сэ егъаиIэм

Сылэщтэп, сэ — сыпсэныт ыкIи сыбэгъаиI.
Шульэгъуныгъэу сэ шыуфысIулэм сыишхъегъэты.
Хъарамыгъэу сицIыкIугъом сишIуаишхыгъэм
ГъэшIэ гъогур нахъ кIыхъэ сэ кысфешIы.

«Зы цIыкIугъуи», пIопэн хъумэ, сэ сIагъэп,
Пионерым сыхэтынэу сыфифагъэп,
Iофы кьиным охътэ бацэ сIэкIыхыщтыгъ,
Ау спкыишъол, зэрэшIульэгъоу, пытэ шышIыштыгъ.

Дунэ нэфым сытекIыжъми сыпсэушът,
СыгушыIэ сIулэпкъэгъэхэм кьахэнэфэ.
Тхыль еджэным джы дэшхъахэу хэчъыагъэхэр
Къэушыжъхэмэ, кIэгъожъыгъэу, еджэжъыных.

Тхыль тхъапэмэ атетхэгъэ хъарзынэщыр
ЫгъэшIагъоу, еухыфэ шIуабэ даиIэу,
Ыджыжъышът, ишIэныгъэ джыри хэхъо фишIэу,
СыгушIысэ шхъэхыхыгъи шIокабылэу.

Цыфыр лIэмэ, ыпсэ дэмылIэжъэу аIо
— Шыпкъэн фае игушыIэм купкI ахэлэмэ,
ИгушIысэ ыпсэ хэтэу кьебыыхъэмэ,
ИшIульэгъу агу кьэкIыжъэу кьадекIухъэмэ.

МэзэныкIо щесы уиунашхъэ,
Ащ ыныкIо тет тэ тиунашхъэ.
Мафэ кьэси зэфэкIуатэх ахэр,
Игъо кьэсмэ зы зашIыным пылхъэу.

Мазэм изыишъ, дэхэ дэд, зэдытый.
Пцэгъо нэгъыфыр ынэкIу кьырехъухы,
Нысэ кIуакIэу, шъабэу сэ кьысфэкIо,
Ар сидуанэшъ, сэри ащ сыфэкIо.

Сикъуаджэ итарихъ ипычыгъохэр

Къуаджэу укызыщыхуэгъэм ихышпэ, итарихъ дэгъоу пшлэнхэ фаеу сэлгытэ. Сыда плэмэ цыфым шыпэныгъэ гъогоу кыкълурэм ахэр шыщ шьыпкэ, ащ идэхагъэ, ибайныгъэ зэхашлэхуэ, итарихъ зэбгашлэу, лъыбгъэкълуатэу ушыпэным насыпгъэу уеплы хуышт.

Тарихъ пымылэу тичыгу хэти тетэп, ащ ухэлэжэным, уилахышлэу хэпшыхъаным уарыгушхо хуышт. Ар цыфым иплуныгъэ епхыплэ хуэнэу шытын фаеу кысысэхуэ, тауж кыкълурэ цыф жьугъэр зэманэу блэкыгъэм шыбгъэгъозэн фае.

«Дунэежым кырыкълуагъэр зымышлэрэм дунэжкэм кырыкълуагъэр кэшлэгъуае фэхуышт», — ылоштыгъ Теуцожэ Цыгъо. Уахътэр лъыкълуатэ кэс блэкыгъэм икытегушыпэн кыхэлэжээн фэе цыфхэр нахь маклэ мэхуы. Хэти икыуаджэ шлодах, сэ сикъуаджэ адрэхэм анахь дэхагъэу кысысэхуэ. Непэ сыкызытегушыпэ сшлоигъор сикъоджэ цыкълуоу псычлэгъ хуэгъэ Шыханчэрыхьабл ары.

Тятэмэ ятэхэм ятэжэхуэ чылэтысыплэр кыхэзыхыгъагъэр хэукуагъэхэп, сыда плэмэ чылэм шысыкълэу илагъэм ар дэгъоу къеушыхъаты. Хьамтепхуэ мэзышхоу чылэр зыкълэлырысыгъэр (нэужым ащ Гьогъэ мээ ыкълэ Кармалинэ мээ ралоштыгъ) илъэс 250-м зинэпкэ тесыгъэ Псэкъупсэу Кавказ къушхьэхэм кьахэчхьэрэм ипс кьабзэу зэмызэныпсым фагъэдагъэм цыфхэм ящыпэныгъэ епхыгъагъ, ащ ижэ кьабзэ кьацагъ, ипс чыпэ зыцагъэп-

скыгъ, цыфхэр ахэм апсыхьагъэх, ящыпэныгъэ лъагъэкълотагъ. Арын фае чылэ цыкълум цыфыбэ зыкълэсыгъэр аныбжэ илъэси 100-м ехуэгъэу. Мамый Чэтэгъжэ, Мыгуджымэ (Мугуч) яныо Гуагор, Мамый Фатимэ нанэ, Къэрашкьомэ яныоу Хьазыу, Мамый Якубэ, нэмыкълэхэри аныбжкълэ илъэси 100-м блэкыгъагъэх. Чылэр зыдэщысыгъэ чыплэм чылопсым изытет гъэшлэгъонэу шыгъэпсыгъагъ, мэзым, псыхьом чылэ цыкълур агузэгу исыгъ.

Адыгэ хэкур 1922-рэ илъэсым шыпэ хуэгъэ. Ащ пашэ фашыгъагъ Хьахурэтэ Шыханчэрые. Ащыгъум кэлэ шьхьагъэу Адыгэ хэкур илэ хуэгъагъэр Краснодар арыгъэ, илъэс 14 фэдизрэ ар хэкур игупчагъ. Хэкурм лофтхьабзэу зэшлохыгъэн фаеу илэр бэ хуэгъагъэ. Ахэм ащыщыгъэх гъоухэр шьыгъэнхэр, псыхьом лъэмыджхэр ателъхэзгъэнхэр. Пчыхьалыкьое коим хэхэрэ къуаджэхэр Псэкъупсэ инэпкхэм атесыгъэх. Пчыхьалыкьуаехэр фэягъэх банкыр зыдэщытыгъэм дэжэ лъэмыдж тыралъхьанэу (Тыгъужэ Ерстэм зыдэщысыгъэм дэжэ). Шыханчэрыхьаблэхэм ашлоигъуагъ лъэмыджыр апэблагъэу Псэкъупсэ тыралъхьанэу. Зигугъу кьэтшырэ лъэхьаным Пчыхьалыкьое советым тхьаматэу илагъэр Пшыукълэ Хьаджрэт арыгъэ. Мы лофтхьабзэр зэшлохыгъэ хуэным пае Хьахурэтэ Шыханчэрые Пчыхьалыкьуае бэрэ кьэкълуагъ, чыплэу лъэмыджыр зыцашлэщытм

икыхэхын ыгъэгумэкълыщтыгъ. Мы лофтхьабзэм зэфагъэ хэлъэу пэгъокълыхэ фэягъэ, сыда зыплэкълэ шыханчэрыхьаблэмэ чыгулэжээкълуплэу ялэр зэкълэ Псэкъупсэ иджабгъу нэпкэ шылагъ, ар гектар мин фэдиз хуыщтыгъэ. Псыхьор ащкълэ пэрыоху инэу ялагъ, чылэ цыкълур икыу фэдизу кыфэгъэзгъэ чыгум дэлэжээн ылъэкълыщтыгъэп.

Дунаир лъэшэу зышыдэхэгъэ гъэтхэпэ мазэм цыфхэр бэу кышызэрэугъоигъэх чылэ гъунэм дэжэ. Къоджэдэхэр, чылэ гъунэгъухэм кьарыкыгъэхэр Хьахурэтэ Шыханчэрые кьэклонэу ежэх. Тэчанкэм исэу ар кьэсыгъ. Ащ игъусагъэх Пшыукълэ Хьаджрэт, Пчыхьалыкьое къоджэ советым тхьаматэу ар илагъ, Джамырзэ Мэджыдэ — Пчыхьалыкьуае шыщыгъ, Лъэустэн Ибрахимэ — Шыханчэрыхьаблэ шыщыгъ, Тэхутэм кьэмыкьое районым итхьаматэу иапэрэ гуадзэу лоф ышлэщтыгъ.

Цыфэу зэлуклагъэхэм Хьахуратэр кьахьы сэлэм кьарихыгъ, лъэмыджыр зыцашлэщтыгъ чыплэм икыхэхын пае кызызэрэкълуагъэр кьариуагъ. Ащ лъэшэу кыкълэгъэтхыгъ лъэмыджым ишыпэн псынклэ лофэу зэрэщымытым.

1926-рэ илъэсым Псэкъупсэ гъучл лъэмыдж тыралъхьагъ, ащ клэщакълуоу илагъэр Хьахуратэр арыгъэ. Лъэмыджым укызыкълэ ащ пыщылтыгъэ Гьогъэ мэзым гъогу хьахынэу рагъэжыагъ, ар нагъэсыгъагъ псыхьоу Дышгъэ. Ащ пчыхьалыкьуаехэр, хьалъэкьуаехэр зэрипхынхэ фэягъэ, Псыфабэм кьы-

кълрэ гъогоу Краснодар кълорэм урищэлэнэу шытыгъ. Гьогоу Гьогъэ мээ хахыгъагъэм Хьахуратэм игъоукълэ еджэ-гъагъэх, непэ кызынэсыгъэми а чыплэцлэм ауштэу еджэх. Лъэмыджэу Псэкъупсэ тыралъхьагъэм шыханчэрыхьаблэхэм ялъэмыджыкълэ еджагъэх. Непэ ар псыхьом телъыжэп, ау псыубытыплэм дэтыпсыр маклэ зыхуекълэ, гъучл лъэмыджым лъакьоу члэтыгъэхэр кыхэхыш.

Хьахуратэм цыфэу шытхэм кьахэкыгъэ ныор екълуаллэ, шьхьатехьоу техьуагъэр зытырихи лълымрэ ежыпэрэ азыфагу кьырилъхьагъ. Лълр псынклэу елэбэхэ, шьхьатехьор кьыштити, ныом кьыритыжыгъ, лъэлоу илэри кьылонэу изын кьыритыгъ. Ныом кьылотагъ лъэмыдж зэрэщыкълагъэр, Псэкъупсэ исэ-мэгъу нэпкэ тес адыгэ къуаджэу Шыханчэрыхьаблэ дэс унагъохэм лэжээкълуплэ чыгоу ялэр зэкълэ псыхьом иадрэ нэпкэ зэрэщылэр лъэшэу пэрыохуэ зэрэфэхьурэр. Хэтыгъа а ныор? Нью лүшэу, зиджэныкьое машло ренэу зэхэгъэнагъэу, зигушыпэ пытэу, гъогушхо кьэзыкълугъэ ныоу ар шытыгъ. Ащ ишъхьатехьоу лъэмыджыр нахь благъэу чылэм кьылыгъэкълотагъ. Ар къуаджэу Пчыхьалыкьуаекълэ Шьхьаплэ-кьохэм япхуэгъ, Шыханчэрыхьаблэкълэ Мамыйхэм яныуагъ.

Псэкъупсэ инэпкхэм атесыгъэх къоджабэ, зэман чыжэем кьышегъэжыагъэу. Я 10 — 13-рэ ллэшлэгъухэм Псыфабэм пэмычыжэу Лазыка ыплэу кьэлэжэу шытыгъэр джы шыпэ-жэп. Кьалэу Псыфабэ зыдэщысым дэжэ шытыгъэх адыгэ къуаджэу Лахьыкьуае, Тэркэнэу къуаджэр (хьаблэр). Непэ Псэкъупсэ инэпкхэм атесыштыгъэхуэ Саратовскэр, Бакин-

скэр, Суздальскэр, къуаджэхуэ Очэпшые, Пчыхьалыкьуае, кьутырэу Новэ-Очэпшые. Ащ инэпкхэм атесыгъэ адыгэ къуаджэхуэ Краснодар псыубытыплэр ашлэ зэхьом кьагъэкошчыгъэхэр: Шыханчэрыхьабл, Къэзэныкьоежып, Къэзэныкьоякълэр, Лъэустэнхьабл (ащ Дворянскэу къуаджэ ралоштыгъ), Шэбэнхьабл, Лахьыкьуае, Нэчэрэзый, Едэпсыкьойлур. Непэ Псэкъупсэ ипс лэрышы-хым хэлъадэ.

Пэнэжыкьуаекълэ укыкълэу лъэмыджым укызызэпырыкълэ-мэ, Хьахуратэм игъоукълэ зэджагъэхэр кьыригъажыщтыгъ, ащ иджабгъу гъоубгъу годгъэуцагъ шыханчэрыхьаблэхэм ясаугъэт нэпэплэу чылэм пае ядгъэшлэгъэр. Къоджэ тарихуэу тилэм ар гъэшлэрэ чыплэцлэу хэуцагъ, гъозэ чыплэцлэу тичылэкълэ тилэхэм ащыщ хуэгъэ.

Краснодар лэрышыхьор ашлэ зэхьом хым рашлэкълэу псыубытым диштэу бетоным хэшлыкыгъэу, лъагъэу лэтыгъэу, метри 150-рэ икълыхьагъэу лъэмыдж тыралъхьагъэ. Бэ ащ зэрипхыгъэр. Краснодар укыкълэу Мыкьуагъ укьэклон хуэмэ, непэ анахь гъогу клэкл ар хуэгъэ.

Кавказ къушхьэхэм кьахэ-кълрэ Псэкъупсэу километри 143-рэ зыкълыхьагъэм ипс хэлъэдэжыщтыгъэ Пшызэ псыхьоу къуаджэу Лъэустэнхьаблэ зыдэщысыгъэм дэжэ. Псыхьом икълыхьагъэ шыпэ лахышлэу хычлэ ашлэгъ. Ллэшлэгъубэ хуэгъэ Псэкъупсэ тичыгу зыщычэрэр. Псэкъупсэ зыхэлъэдэжыщтыгъэ Пшызэ ытхьалэ-жыкыгъ. Кьехьуллагъэр шлошъхьакълуоу псыхьом ынэпс чьа-кьорэп. Хэта ащ инэпкэ тесыгъэу, ащ идамбышхо техьагъэу зынэпс зынэгу кьытемылэда-гъэу кьытекълыжыгъэр!

ІЭШЫНЭ Сэфэрбий.

Хэгъэгъу зэошхом иветеран, краевед, географ.

Сурэтыр къуаджэу Шыханчэрыхьаблэ дэсыгъэхэм 1926-рэ илъэсым атырахы-гъагъ.

Зэхэтэкъоным нэсыгыгъэ унэхэм арысхэм фитыныгыгъэу ялэхэр

Зэхэтэкъонхэм ишынагъо зышхъарыт унэхэм ащы-псэухэрэм цыфым ифитыныгъэхэм якъэухъумэнкIэ Уполномоченнэм бэрэ зыкыфагъазэ ыкIи ахэм ялофхэр зэхефых. Мы лъэныкъомкIэ къэралыгъо программэхэр зэрагъэцакIэрэм емылытыгыгъэу, гумэкIыгъохэм джыри къакичырэп. Ащ епхыгъэу цыфхэр зэрэзеклонхэ фаер афызэхэфыгъэныр игъоу тэлъытэ.

Гушылэм пае, ущыпсэу-ным фытемыгъэпсы-хъэгъэ, кызэхэонкIэ шынагъоу щыт унэм шъуис, ау ащ изытет джыри хабзэкIэ агъэунэ-фыгъэп. Сыдэуштэу шъузекомэ нахышIуа?

АпэрэмкIэ, ведомствэ комиссием фэкторэ лъэIу тхылъ шъулыгъэу къэралыгъо хабзэм икыулыкъу е чыпIэ зыгъэо-рышIэжынымыкIэ къулыкъум зыфэжыгъэзэн фае. Урысые Федерацием и Правительствэ 2006-рэ илээсым щылэ ма-зэм и 28-м ышIыгъэ унашъоу N 47-р зытетым кызэрэщы-дэлъытагъэмкIэ, ащ фэдэ ко-миссиеу зэхашэрэм унэм изы-тет ыуплъэкIун, ущыпсэуным ар тегъэпсыхъагъэм е темы-гъэпсыхъагъэм ыгъэунэфэн, джащ фэдэу фэтэрыбэу зэхэт унэр зэхэтэкъонкIэ шынагъоу

зэрэщытым епхыгъэу Iухы-жыгъээн е гъэцэкIэжынын Iоф-шIэнхэр ешIылIэгъэнхэ зэрэ-фаер кыушыхъатынхэ фае.

ЯтIонэрэмкIэ, лъэIу тхы-лым игъусэу комиссием Iэклэ-жъугъэхъанхэ фае унэмкIэ фи-тыныгыгъэу шъуилэхэр къэзы-ушыхъатырэ документхэм яко-пихэу нотариусым ылапэ зы-кIидзэжыгъэхэр; унэм иплан-рэ итехническэ паспортрэ; зыщымыпсэужьхэрэ унэхэм апае — тапэкIэ ахэм ащы-псэунхэм фэшI гъэцэкIэжынын IофшIэнэу арашIылIэштхэм япроект.

Фэтэрыбэу зэхэт унэр кы-зэхэоным иIоф зэрэнсыгъэр кыушыхъатэу ащ изытет зы-уплъэкIугъэ къулыкъум икIэу зэфхысыжыи алэклэжъугъэ-хъан фае.

ЛъэIу тхылъыр зышъуIахы-гъэм щегъэжыагъэу мэфэ 30-м

кыкIоцI комиссием шъуиунэ изытет ыуплъэкIун фае.

Ащ ыуж комиссием ущы-псэуным унэр зэрэтемыгъэпсы-хъагъэмкIэ (зэрэтегъэпсыхъа-гъэмкIэ) экземплярисхъоу кIэу зэфхысыжы зэхегъэуцэ. Ар иIэубытышIэу къэралыгъо хабзэм икыулыкъу, чыпIэ зы-гъэIорышIэжынымыкIэ къу-лыкъум унашъоу аштэрэм ыкIи кыдагъэкIырэп тапэкIэ унэр зэрагъэфедэщтыгъэ шIыкIэр, зэхэонкIэ шынагъоу алъыгъэгъэ унэу Iуахыжыныу агъэнэф-гъэм е гъэцэкIэжынынхэр зэра-шIылIэштхэм цыфхэмрэ юри-дическэ лицэхэмрэ зычIащы-жышIтхэ пIалъэр щыхэгъэунэ-фыкIыгъэнхэ фае.

Зигугъу къэтшIыгъэ уна-шъомрэ комиссием икIэу зэф-хысыжырэ мэфитфым кы-кIоцI кышIуIэклэагъэхъажынын фае. ЗыгорэкIэ унашъоу ашта-гъэм шъуимыгъэрэзагъэмэ, мэ-зищым кыкIоцI ашкIэ хыку-мым шъуетхъаусыхылIэн шъу-лэкIышт.

Социальнэ зэзэгъыны-гъэмкIэ хэбзэ унэм щы-псэурэм сыд фэдэ фи-тыныгъа илэхэр?

Унэр зэрэIуахыжырэп, на-хыбэрэ щыпсэунхэм ар зэрэ-темыгъэпсыхъагъэм япхыгъэу ащ чIащыжынынхэ фаехэу со-циальнэ зэзэгъыныгъэмкIэ хэ-бзэ унэм исхэм яфитыныгъэ-хэр Урысые Федерацием псэ-уплэхэмкIэ и Кодекс ия 85 — 89-рэ статьяхэм адиштэу къа-гъэгъунэх.

Зигугъу къэтшIыгъэ лъэ-хъанхэм ащ фэдэ унэм кы-зычIагъэкIыхэкIэ, социальнэ зэзэгъыныгъэм тетэу къоджэ е кьэлэ псэуплэм игъунапкъэ кыхиубытэу нэмыкI унэ ара-ты. Ащ щыIэкIэ амалэу щы-рялэштхэр апэрэм нахы нахь дэи хъуштэп.

ШъуипсэукIэ амал-хэр нахышIу шъу-шыным пае чэзыум шъухэтызэ, зэхэтэ-къонкIэ цынэгъо унэм шъуиIащыжыгъэмэ, фитыныгъэу шъуила-гъэхэр къэнэжъа?

Урысые Федерацием псэу-плэхэмкIэ и Кодекс ия 57-рэ статья диштэу къэралыгъо унэхэр зэрэтыхэрэр учетым щытхэу зичэзыу къэсыгъэхэр ары. Ау Урысые Федераци-

ем псэуплэхэмкIэ и Кодекс ия 55-рэ статья кызэрэщыдэлъы-тагъэмкIэ, ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIыгъэхэу нэмыкI унэ чэ-зыунчъэу зэрэтыгъэхэри уче-тым кыыхэнэжыых.

Мы статьяшъуызэгъумэ-кIырэ Iофыгъо заулэ шызэ-хэтфыгъ. НэмыкI статьяхэм ащыц зэхэтэкъонкIэ шынагъоу щыт унэр зыем фитыныгъэу илэхэм такышщытегушIэшт. Джыри зэ шъугу къэдгъэкIы-жыи тшIоигъуагъэ къэралыгъо, муниципальнэ хабзэхэм анэ-мыкIэу, Урысые Федерацием ишъолъырыбэмэ цыфым ифи-тыныгъэхэм якъэухъумэн фэ-гъэзэгъэ уполномоченнэ зэря-Iэр. Ахэм янахыбэмэ ялIы-кIохэр къалэхэмрэ районхэмрэ адэсых. Шъуифедэхэм, соци-альнэ, политикэ фитыныгъэхэм якъэухъумэн ахэр дэлажъэх. Ау зышъыжыгъэгъупшэ мыхъу-щтыр зифитыныгъэхэм афэба-нэхэрэм уадэлэнкIэ зэрэнахь псынклэр ары.

Урысые Федерацием цыфым ифитыныгъэхэм якъэухъумэнкIэ и Уполномоченнэу Владимир ЛУКИН

Ащ фэдэ егъашIи къэрэмыхъужь

Зао. Мы гушылэм нахь тхымакIагъоу щыIэп. Хэти ар зэрэзыххэу хъадэгъур ынэгу кыкIэуцэ. Тэри, тыныбжы-кIэми, тхылъэу тызэджагъэ-хэмкIэ, киноу тызэплъыгъэ-хэмкIэ, тинахыжыгъэхэм кыт-фалотэжыгъэхэмкIэ ар зэрэ-мэшIохор тэшIэ.

Непэ зигугъу къэсшIымэ сшIоигъор ныбжыкIэ дэдэу фашист концлагерым дэлIы-хъэгъэ Шушэкъо Пщымаф ары. Къэбар гухэкIэу ащ пы-лым сегупшысэу бэрэ кы-хэкIы...

Пщымафэ Еджэркъуае кы-щыхъугъ. Оркъ Iлакъу кы-з-хэкIыгъэр. Я 30-рэ илээсхэм щыIэгъэ репрессиехэм къа-хэкIэу а Iлакъом щыщэу къэ-нэжыгъагъэр нэбгыритIу: Пщымафэрэ ышIыпхъоу Гош-нагорэ. Зяни, зяти зымыIэжы-хэр Iахыыл чыжыгъэхэм зэра-убытылIэжыгъагъэх.

Пщымафэ зышIэщтыгъэ-хэм кызырэлотэжырэмкIэ, цыфышIоу, чыпIэ эжъу ифэ-рэм ишIуагъэ ригъэкIыным фэхъазырэу щытыгъ. Яуна-гъокIэ къахъулагъэм пае зы-ми гухъэ-гужъ фишIыгъэп, хъалэлэу, нахышIум игугъа-пIэ зыдылIыгъэу, ыгу зэлухы-

гъэу щытыгъ. Колхозым шы-куаоу щылажыгъэщтыгъ, лъэIу иIэу зыгорэ кытефэмэ, зэ-ригъэрэзэщтым ренэу ыуж итыщтыгъэ. КIэлэцIыкIухэм ахэтыныр икIэсагъ, бэнэным икыулайныгъэхэр аригъа-шIэхэу, зэнэкъокъу цыкIухэр афызэхыщхэу щытыгъ.

Ишъхъэгъусэрэ ежыыррэ мыбаигъэхэми, зэгурыIохэу, дахэу зэдэпсэуштыгъэх. Пщы-мафэ классифыым ехъу кыу-хынэу инасып кымыхыгъэ-ми, гултыгъэ чан иIэу, иакыыл-кIэ бэмэ анэсэу щытыгъ. 1940-рэ илээсым Шушэкъо-мэ зы кIалэ къафэхъугъ, Къэ-плъанкIэ ащ еджагъэх.

1941-рэ илээсым Пщыма-фэ заом Iухыагъ. 1942-рэ илээ-сым «Харьковскэ операцие-кIэ» заджэхэрэр шылагъ. А лъэхъаным советскэ дзэхэу къадзыхъагъэхэм ахэфэгъэ зэолхэм азыпшIан ныIэп къа-хэкIыжынын зылъэкIыгъагъэр. Адрэхэр гъэры ашIыгъагъэх. Я 900-рэ шхончэо дзэм хэты-гъэ Пщымафи 1942-рэ илээ-сым жьоныгъуакIэм гъэры ашIыгъагъэхэм ахэфэгъагъ. Лагерым номерэу щырилагъэр 72412-рэ. Фашист хэкIэ-къуа-кIэхэм анахь жталымыгъэу

зэрахъащтыр амышIэу гъэр-хэм хъазаб арагъэщыщты-гъэ: хъэхэр къаратIупшыщты-гъэх, алъакъохэмкIэ пальэ-штыгъэх, пшгъэхукIэ чыгым рапхыщтыгъэх, щыIэкIэ-псэ-укIэу лагерым щырылагъэр кыхэбгъэхъожьмэ...

КIочIаджэ хъугъэ гъэрмэ сыхъат 12 Iоф арагъашIэщты-гъэ. Iоф зышIэнэу фэмыехэр аулкыштыгъэх. Хъалыгъу тIэ-кIоу къафашэрэр къахатакы-ти, гъаблэм ыгъэлIэрэ тхы-мыкIэхэр тезэрэгъэбанэщты-гъэх. Ащ фэдэу зыхъурэм хъэхэр къатIупшыщтыгъэх, етIанэ пулеметхэмкIэ гъэрхэм къа-хаощтыгъэх. Ежъ нэмыц-хэмкIэ а псэури зэщтегъэуу щытыгъ.

Гъэрхэм ащыщхэу къарыу зымыIэжъ хъухэрэр «ДУ»-м агъаIоштыгъэх. «ЛIэхэрэм ялагеркIэ» ащ еджэщтыгъэх. Ащ чIафэхэрэм мэкIэ дэд шхынэу аратыщтыгъэр, псын-кIэуи лIэщтыгъэх. Лагерым дэххэм зэпахырэ уз хылыгъ-хэр къяутэлIэгъагъэх, ахэм арылIыкIыгъэхэм ащыщыгъ Шушэкъо Пщымафи.

Ар зыхъугъэм илээс 65-рэ тешIэжыгъэу икыорылъфэу Шушэкъо Аслъан ятэжъ кы-рыкIуагъэр ыгъэунэфын ытIэ-кIыгъ.

ЩыIэныгъэм фаблэщтыгъэ Пщымафэу зыкъэхалэ Гер-манием щыIэм пылт къэбар-хэр кыкIэхъухъагъэхэм ащыгъупшэщтыгъ.

Адыгэ къэралыгъо университетым истуденткэу ГЪОЩ Сусан.

Тхэныр зикIэсэ ныбжыкIэхэм АР-м итхакIохэм я Со-юзрэ къалэу Мыекъуапэ иадминистрации ныбжыкIэ IофхэмкIэ иотделрэ зэгъусэхэу афызэхашыгъэ зэнэкъокъоу «Жьогъобын-12» зыфилорэм адыгэ тхыгъэхэмкIэ апэрэ чIыпIэр кызыфагъэишъошагъэу Блэгъожь Мурат иусэхэм нIуасэ зафэишъуI.

Нэшъукъуай

*Нэшъукъуае дэхэ дэд,
Псыхъо Iушъом
къуаджэр тет.
Мэзи шъофи кыдыIулъэу,
Къуаджэр къэгъэгъалъэ.*

*Нэшъукъуае къоджэ цыкIу,
Угу румыхъэу ар къэмыIу.
Дэсы цыфхэр ащ хъалэлых,
ХъэкIэ IофкIи боу бэлахых.*

*ХъакIэу къаIорэр агъэлъанIэ,
Унэ пэпчыи ашкIэ пцынIэ.
Зэрагъафэ Iанэр псынклэу,
Фызэрахъэ ащ фыгукIэр.*

*Нэшъукъуае сэ сикъуаджэ,
Лъэпкъ лIэужкIэ ар къысаджэ.
Нэшъукъуае сэ силъанI,
Ар сыгу рехъы, ар сиплъанI.*

Бжыхъэ

*Бжыхъэ гъожьбыр
тэ къытфэкIо,
Тхъэлэ дышъэхэр
къытфехыхь.
ЧыIэ къэхъункIэ жьыIо,
Ауми, ошх чыIэр къепхыи.*

*Пчэдыжъэрэ зытегъэфанэ,
Бжыхъэжыбыр
пшъэм кыдэлъадэ.*

*Щэдэжэгуанэм
тыкьегъэфабэ,
IэпцIэ-лъапцIэу
щагум тыдэлъадэ.*

*МэкIэ-макIэу бжыхъэм
зегъэпытэ,
Жьыбгъэ чыIэр
нахыбэрэ къепицэ.
Бжыхъэ жьыбгъэм
илъэуж итэу,
Бжыхъэ дышъэр
шъабэу пчэгуи рещэ.*

ПсынэкIэчъ

*ПсынэкIэчъыи цыкIум
Ымакэ кытыгъ.
ПсынэкIэчъыи цыкIум
Ылъапэ ыдыгъ.*

*Сабый цыкIум фэдэу
Псыхъом фечъэжыагъ.
Жьынчэу иорэд
Ащ кырихыжыагъ.*

*Нэпсхэр хъоу, хъоу
Ынэхэм къаIэчъыи.
ТкIопсхэр еугъоих
Тыгъэпсым щегъэпскIыхь.*

*Нэпсхэр чыIэишъ, чыIэ,
Мылым фэдэ къабз.
Нэпсхэр чыIэишъ, чыIэ,
Псы къабзэм итхъабз.*

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

Тюгъогогъо пшлуахьыныр гухэкI

«Динамо-МГТУ» Мыекъяупэ — «Динамо» Ставрополь — 71:77 (15:19, 22:20, 16:18, 18:20).

Чъэпыогъум и 25-м Мыекъяупэ щызэдешлагъэх.

Зезыцагъэхэр: Д. Соболев — Воронеж, С. Чуб — Краснодар, И. Куксов — Ростов-на-Дону.
«Динамо-МГТУ»: Тусиков — 14, Гапошин — 10, Хмара — 10, Иванов — 7, Степанов — 13, Зеленский, Хьякъян — 17, Воротников.

Чъэпыогъум и 26-м Мыекъяупэ щызэлуклагъэх.

«Динамо-МГТУ»: Тусиков — 5, Гапошин — 7, Иванов — 2, Степанов — 5, Хьякъян — 5, Чураев — 4, Зеленский — 11, Хмара — 13, Севостьянов, Воротников — 13.

Апэрэ ешлэгъоу командэхэм зэдрылагъэм ебгъапшэмэ, хурджанэм нахьыбэрэ Игуаор изыдзэн фэе тиспортсменмэ зыкбагъэшъыпкъэжыгъэп. ХьякIэмэ ябаскетболистэу Г. Каминскэм апэрэ ешлэгъум очко 18, ятIонэрэ зэлукIэгъум 14 ригъэкъугъ. А. Островскэр, М. Абызовыр къахэщыгъэх, апэрэ мафэм фэдэу дэгъоу ешлагъэх.

Тибаскетболистхэу апэрэ ешлэгъум дэгъоу зыкыщызыгъэлэгъуагъэхэу хьагъэм бэ-

рэ Игуаор изыдзагъэхэм ятIонэрэ ешлэгъум гъэхьагъэу щашыгъэр макIэ. Зыпкъ итэу зэнэкъокъум хэлэжьэрэ командэм теклоньгъэр къызэрэдихьрэр ятIонэрэ зэлукIэгъум къыщылэгъуагъ. ЕшлэгъуитIури хьякIэмэ зэрэтшлуахьыгъэр тэркIэ гухэкI.

«Динамо-МГТУ»-р шэклогъум и 4 — 5-м «Волжанин-ГЭС»-м Волжскэ щылукIэшт.

Сурэтым итыр: Антон Тусиковыр ухьумаключом IэклэкIы.

ХьякIэмэ теклоньгъэр къызэрэдахыгъэр дгъэшлагъорэп шхьаеи, тазыр дзыгъохэр гъогъу 30-рэ зэрагъэцэкIагъэхэр къыдэмылътэнхэу хьурэп. Бысымхэм тазыр дзыгъоу ялагъэр 11 нылэп. Уикъалэ ушешIэ-зэ арэуштэу судьяхэр зэрэзекIуагъэхэм уигъэразэрэп. Судьяхэр тэгъэмысэхэми, «Динамо-МГТУ»-м ешлэгъур зэрэшлуахьыгъэм тегъэгумэкIы.

Хьякъянэ Руслъан ешлэгъум къэгъэзаплэ фэзышIын зылэкIыштмэ ащыщ. Очкоуищ дзыгъохэр ыгъэцакIэхэзэ, гъогъоуищ хьагъэм Игуаор ридзагъ.

ЯтIонэрэ ешлэгъур

«Динамо-МГТУ» — «Динамо» — 65:68 (8:8, 18:19, 19:26, 20:15).

ФУТБОЛ. ЯТIОНЭРЭ КУПЫР

Чы «зэщизым» ущыхэукъомэ...

«Зэкъошныгъ» Мыекъяупэ — «Астрахань» Астрахань — 0:2. Чъэпыогъум и 26-м тиреспубликэ истадионэу «Юностым» щызэдешлагъэх.

Зезыцагъэхэр: Ю. Сотников — Новороссийск, В. Бочков — Шъачэ, П. Евстафиди — Краснодар.

«Зэкъошныгъ»: Колесников, Казаков, Датхужь, Емкъужь, Нартиков (Нечукин, 60), Сандаков, Винников (Чалаев, 46), Батырбий, Абаев, Кузнецов (Такълый, 46), Къонэ (Ешыгуау, 46).

Къэлапчъэм Игуаор дэзыдзагъэхэр: Уразов — 40, Пугачев — 45+ — «Астрахань».

Апэ ит командэхэм «Зэкъошныгъэр» зэкIэлъыкIоу гъогъоуи 4 адешлагъ — зэкIэмэ шлуахьыгъ. Тифутболистхэм къатекIохэми, дэу ешлэхэу, гуетыны-

гъэ ахэмылэу тлътэрэп. Чы «зэщизым» хэукъоныгъэ бащэ щашIы, ухьумаключохэр зэщыгу-гъыжхэзэ, зэгурымылохэу къы-хэкIы.

Пресс-зэлукIэр

— ЗэлукIэгъум теклоньгъэр къыщыдэтхыгъэми, тэ нахь дэгъоу тешлагъэу тлътэрэп, — къылуагъ «Астрахань» итренер шхьаIэу Калинин Степанян. «Мэщыкы», «Алания-Д»-м «Зэкъошныгъэр» ясэгъапшэшъ, Адыгеим ифутболистхэр нахь дэгъоу ешлагъэхэу сэлъытэ. «Зэкъошныгъэм» къэлапчъэм Игуаор зэрэдимыдзэрэр ары щыкIагъэу фэслэгъурэр, ыпэкIэ нахь пхьашэу шешIэн фае. Непэ теклоньгъэр къыдэтхыгъэми, «Зэкъошны-

гъэм» щысэ зэрэтетхыштхэр зэлукIэгъум къыхэтхыгъэх.

— Сыд фэдиз идэгъугъэу уешлагъэми, теклоньгъэр къыдэпхыным фэшI къэлапчъэм Игуаор дэудзэн фае. Сыгу кьео тиухьумаключохэм хэукъоныгъэхэр зэлукIэгъум зэрэщашыхэрэр, — къытилуагъ «Зэкъошныгъэм» итренер шхьаIэ ипшъэрылхэр зыгъэцэкIэрэ Шыумэфэ Рэмэзан. — Тифутболистмэ ешIэкIэ дахэ къагъэлэгъон альэкIы, ау теклоньгъэр къыдахыным пае ар икьурэп. ЩыкIагъэмэ ядэгъэзыжын тыпылгышт.

Купым зэрэщешлагъэхэр

«Торпедо» — «Ангушт» — 0:1, «Мэщыкы» — «Славянский» — 1:0, СКА — «Биолог» — 0:0, «Олимпия» —

«Дагдизель» — 0:2, «Волгарь» — «Алания-Д» — 0:1, «Таганрог» — «Энергия» — 3:1, КТГ — «Митос» — 3:1.

Чыплэхэр зэтэгъапшэх

Командэхэм яа 18-рэ ешлэгъухэм ауж чыплэу зыдэщыгъэхэм шбузэпяплъ.

1. «Черноморец» — 39
2. «Ангушт» — 35
3. «Астрахань» — 34
4. «Торпедо» — 33
5. «Мэщыкы» — 29
6. «Дагдизель» — 28
7. «Алания-Д» — 28
8. «Биолог» — 26
9. «Славянский» — 26
10. «Митос» — 24
11. «Таганрог» — 24

12. «Энергия» — 22
13. «Зэкъошныгъ» — 19
14. КТГ — 18
15. «Олимпия» — 15
16. СКА — 9
17. «Волгарь» — 9.

«Зэкъошныгъэм» мы илъэсыи ешлэгъуищ джыри иIэшт. Шэклогъум и 1-м Владикавказ щылукIэшт чыплэ командэу «Алания-Д»-м.

Сурэтым Мыекъяупэрэ Астраханьрэ якомандэхэм язэлукIэгъу къыщытырахыгъ.

ВОЛЕЙБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

ТеклоньгъытIу

«Динамо-МГТУ» Мыекъяупэ — «Дагестан» Махачкала — 3:0.

Чъэпыогъум и 27-м Мыекъяупэ щызэдешлагъэх.

ЯтIонэрэ зэлукIэгъур

«Динамо-МГТУ» — «Дагестан» Махачкала — 3:0. Чъэпыогъум и 28-м Мыекъяупэ щызэлуклагъэх.

Адыгэ Республикэм икомандэ тюгъогогъо теклоньгъэр къыдихи, финалныкыи хэфэным фэшI егъэжьепIэшIухэр ышIыгъэх. Тренер шхьаIэу Павел Зборовскэм ешлэгъухэр дэгъоу зэрэзыхищтхэм пыл.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ
Республикэм лъэпкъ
лофхэмкIэ, IэкIыб
къэралхэм
ащысэурэ
тильэпкъэгъухэм
адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар
жъугъэм
иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхьаIэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхьаIэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШЛЭКЪО
Саид

ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретары

НЭПШЭКЪУИ
Заур

Редакциер
зыдэщыIэр:
385000,
къ. Мыекъяупэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьаIэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутыи лoфхэмкIэ,
телерадиоокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэоры-
шланI, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъяупэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4168
Индексхэр
52161
52162
Зак. 3206

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00